

SUÇA SÜRÜKLENEN ÇOCUKLAR İLE SUÇA SÜRÜKLENMEYEN ÇOCUKLARIN ALGILADIKLARI ANNE VE BABA TUTUMLARI İLE EBEVEYN BAĞLANMA STİLLERİNİN KARŞILAŞTIRILARAK İNCELENMESİ

THE COMPARATIVE ANALYSIS OF THE PERCEPTIONS OF FATHER AND MOTHER ATTITUDES AND PARENTAL ATTACHMENT STYLES OF DELINQUENT CHILDREN AND NOT DELINQUENT CHILDREN

Rabia AFŞİN¹ - Ayşe Dilek ÖĞRETİR ÖZÇELİK²

Öz

Bu çalışmada 12-18 yaş grubu suça sürüklenen çocuklar ile aynı yaş grubu suça sürüklenmeyen çocukların algıladıkları anne ve baba tutumları ile ebeveyn bağlanma stilleri incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini Diyarbakır ve Şanlıurfa ilinde bulunan 102 suça sürüklenen çocuk ile 108 ortaöğretim kurumuna devam eden çocuk oluşturmuştur. Araştırmada çocukların algıladıkları anne ve baba tutumlarını ölçmek için 'Çocuk Yetiştirme Stilleri Ölçeği (ÇYSÖ)', bağlanma stillerini ölçmek amacıyla 'Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri (EABE)' kullanılmıştır. Bu çalışmada elde edilen veriler SPSS Statistics 23 paket programı ile analiz edilmiştir. Sayısal değişkenlerin normal dağılımdan gelme durumları araştırılırken birim sayıları nedeniyle Kolmogorov Smirnov'dan yararlanılmıştır. Çalışmadaki değişkenler normal dağılmadığı için parametrik olmayan istatistiksel yöntemlerden yararlanılmıştır. Bağımsız sayısal değişkenler arasındaki ilişki Spearman's Rho Korelasyon Katsayısı ile incelenmiştir. İki bağımsız grup arasındaki farklılıklar incelenirken Mann Whitney U Testinden yararlanılmıştır. İki bağımsız kategorik değişken arasındaki ilişki Ki Kare Testi ile analiz edilmiştir. Sonuçlar yorumlanırken anlamlılık düzeyi olarak 0,05 kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgulara göre, suça sürüklenen çocuklar ile suça sürüklenmeyen çocukların anne ve baba tutumları ile bağlanma stilleri açısından anlamlı farklılıklar vardır.

Anahtar Kelimeler: Suç, Ergenler, Anne Baba Tutumu, Bağlanma

Abstract

In this study, the 12-18 age group children who are the delinquent versus the children in the same age group who are not the delinquent were comparatively analyzed in terms of their perceptions about their mother and father attitudes and their attachment styles. The sample of the survey consists of 102 children who are delinquent and 108 children who are not delinquent and in the middle schools living in Diyarbakir and Sanliurfa city centers. In order to measure children's perceptions of their mother and father attitudes, the 'Parental Attitude Scale' (PAS) was used. In addition, in order to measure attachments style, the 'Inventory of Parent and Peer Attachment Short Version (IPPA-C)' were implemented. Data of the survey were analyzed with IBM SPSS Statistics 23. Kolmogorov-Smirnov test was used if the number of units and researched state of variables arise from the normal distribution. In the study, because the data are not normally distributed, non-parametric statistical analyses are used. The relationship between independent variables is analyzed by using Spearman's Rho Correlation Co-efficient. When we analyze two independent variables, we apply Mann-Whitney U Test. When we analyze more than two independent variables, we use Kruskal-Wallis test. When we look at two independent categorical variables, we use Chi-square test. For all significance level, we determine 0,05. According to the results of this study, there were statistically significant differences between delinquent adolescents and non-delinquent adolescents about their perceived parental styles and parental attachment styles.

Keywords: Crime, Adolescents, Parental Attitudes, Attachment

¹Gazi Üniversitesi, rabia21d@hotmail.com

² Doç.Dr., Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, dilekogretir@gmail.com

1. GİRİŞ

Toplum bilimcilere göre suç, bireyin içinde yaşadığı toplumun, toplumsal ve kültürel şartlarının kötü etkileri sonucu, bireyi birlikte yaşadığı toplumdaki diğer bireylerin karşısına çıkaran bir çatışma ürünüdür. Ceza hukukçularına göre ise suç, yasalarca yapılması yasaklanan ve cezalandırılan eylemlerdir. Suç evrensel bir sorun olup, insanların toplu halde yaşamasından bu yana var olan bir problemdir. Bireyin içinde bulunduğu toplumda suça yönelten birçok sebeple iç içe yaşama zorunluluğu ve sosyalleşmede gerekli olan diğer bireyleri model alma ve öğrenme süreci, bireyin suç işlemesinde ve potansiyel suçlu olmasında çoğu kez etkin bir rol oynamaktadır (Baltacı, 2011). Tarihin her döneminde yetişkinlerde olduğu gibi çocuklarda da suçluluk davranışı görülmektedir. 17. yüzyıla kadar yetişkinlere uygulanan cezalar çocuklara da uygulanmaktayken, 18. yüzyıldan itibaren humanizm akımının etkisiyle çocukların ayrıcalıklı olması yönünde adım atılmıştır (Ward, 2010).

Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de çocuk suçluluğu, sosyolojik ve hukuksal açıdan asrın en önemli sorunlarından biridir. Ülkemizde ve dünyada çocuk suçluların sayısında giderek bir artış meydana gelmektedir. Çocuk suçluluğunun nedenleri, sosyoloji, psikoloji, biyoloji ve hukuk gibi farklı disiplinlerin araştırma konusu durumundadır. Çocuk suçluluğunda kalıtsal ve bedensel özelliklerin yanı sıra özellikle aile, okul, arkadaşlar, çevre, sosyoekonomik vs. özelliklerin etkisi tartışılmaktadır.

Çocukların işlediği suçlar, sosyal bir problem olduğu kadar çocuğun kendisine, ailesine ve çevreye verdiği zararlarla toplumun düzenini derinden etkileyen bir olgudur. Çocuklar, gelişimlerini henüz tam olarak tamamlamadıkları için çocukluk döneminde suç eyleminde bulunan bireyi suç işleyen değil, suça sürüklenen olarak ifade etmek daha doğru kabul edilmektedir (İçli, 2004). Nitekim Türkiye Cumhuriyeti kanunlarında suçlu çocuk tabiri yerine suça sürüklenen çocuk tabiri kullanılması manidardır.

Türkiye’de ‘çocuk suçluluğu’ olarak adlandırılan, bilimsel kaynaklarca ‘Juvenile Delinquency’ kavramıyla ifade edilen ve ‘reşit olmayanın suçluluğu’ anlamına gelen kavram çocukluk ve ergenlik döneminin büyük bir kısmını kapsamaktadır. Çocukların insani gelişim sürecinin erken aşamalarında olması sebebiyle, sosyal, bilişsel, bedensel gelişimleri bakımından özel bakım ve yardıma ihtiyaçları olduğu; özgürlük, güvenlik, barış ve değer koşullarında yasal korunmaya gereksinim duydukları göz önünde bulundurularak, Birleşmiş Milletler üye devletlerinin 29 Kasım 1985 tarihinde Pekin’de aldıkları kararlar neticesinde; çocuk suçluluğu; ‘mevcut hukuk sistemi içinde ceza verilmesini gerektirecek her türlü eylem ve ihmaldir’ şeklinde ifade edilmiştir (Beijing Kuralları m. 2, 1985). Türkiye Cumhuriyeti ‘Çocuk Koruma Kanunu’nda suça sürüklenen çocuk; ‘daha erken yaşta reşit olsa bile, 18 yaşını doldurmamış, kanunlarda suç olarak tanımlanan bir eylemi yaptığı iddiasıyla hakkında soruşturma yada kovuşturma yapılan veya yaptığı eylemden ötürü hakkında güvenlik tedbirlerine karar verilen çocuğu’ ifade etmektedir. Çocuk Koruma Kanunu’nda; suç işleyen çocuğa suçlu demek yerine ‘suça sürüklenen çocuk’ ifadesi kullanılarak, çocuğun suç işlemesinin yetişkin birinin suç işlemesi gibi iradi bir davranış olmadığı, ancak aile, arkadaş, yaşadığı çevre şartları gibi birçok faktörün bir araya gelmesiyle suça sevk edildiği ve sonucunun çocuk tarafından düşünülmediği, zarar verme kastı olmayan duygusal bir davranış olarak görülmektedir ve bu sebeple suça sürüklenen çocuklar kanunlarca teminat altına alınmış ve yargılanma süreci yetişkinden ayrı kanunlarca, çocuk mahkemesinde ve çocuk hakimi tarafından yetişkinden farklı uygulamalar ile yargılanmalarının yolu açılmıştır (Çocuk Koruma Kanunu, 2005; Uluğtekin, 2005).

Çağımızda çocuk suçluluğunun sebeplerinin çok faktörlü olduğu; çocukların içinde yaşadığı çevre, aile, arkadaş çevresi, eğitim, sosyal ve ekonomik politikalar, çalışma yaşamı

gibi faktörlerin çocuğun yararına işlememesinin, çocuğun suça sürüklenmesine sebep teşkil ettiği konusunda görüş birliği bulunmaktadır. Çocuk suçluluğu sosyal bir uyumsuzluğun dışı yansıması hali, kişiyi toplum halinde yaşadığı bireylerin karşısına çıkaran bir olgudur (Uluğtekin, 2005; Akduman, Akduman, Cantürk, 2007).

Balcı (2011) çocuk suçluluğu ve toplumsal nedenlerini araştırdığı çalışmasında içinde bulunduğumuz çağın olumsuz etkileri, göç, düzensiz kentleşme, gecekondulaşma, medya gibi faktörlerin olumsuz etkileri çocuğun suça sürüklenmesine sebep olduğunu ifade etmektedir.

Hiç bir çocuk suçlu doğmaz ya da hiç bir çocuğun aklından suç işlemek geçmez. Çocukta suç davranışını anlayabilmek için kişisel, ailesel ve çevresel özelliklerinin bilinmesi gerekir. Bebeğin doğduğu andan itibaren, annesiyle veya onun bakımını sağlayan kişiyle kurduğu sevgi dolu, kararlı ve güvenli ilişkinin, duygusal bağın olmayışı, duygusal ve fiziksel istismara maruz kalması, ailenin çocuğu büyütürken kullandıkları olumsuz ebeveyn tutumları, aile ilişkilerinin azlığı, parçalanmış ailede büyüme, madde bağımlısı veya sabıkalı aile bireyleri, ailenin denetiminin ve desteğinin az olması, ihtiyaçlarının karşılanmaması gibi faktörlerin suç ile ilişkisi bulunmuştur (Akduman, Akduman, Cantürk, 2007). Bu açıdan çocukların algıladıkları anne baba tutumları ve ebeveyn bağlanma stillerinin çocuk suçluluğu ile ilişkisinin incelenmesi önem arz etmektedir.

Bowlby (1999) kişiliğin temellerinin atıldığı ilk beş yıllık erken çocukluk döneminde anneden ayrı kalmanın, çocukta suçlu kişilik yapısının gelişimine zemin hazırlayacağını ileri sürer. McCord (1991) çocuğun kişiliğinin oluştuğu dönemde en ağır sorumluluğun ailelerde olduğunu; çocuktaki uyumsuzluğu ortaya çıktığı dönemde önlememe ve uyumsuzluğa sebep olduğu gerekçesiyle ailenin sorumlu tutulması gerektiğini ileri sürmektedir. Demirli (2013) kaygılı bağlanmanın, annenin çocuk yetiştirme stili sevgi boyutu tarafından yordandığını; kaçınan bağlanmanın ise, baba çocuk yetiştirme stili kontrol- denetim boyutu tarafından zayıf bir şekilde yordandığını bulmuştur.

Bireyin her yönden gelişiminde, çevre koşullarının ve aile yaşantılarının büyük öneme sahip olduğu yapılan araştırmalarla ortaya konmaktadır. Sağlıklı çevrede, sağlıklı aile yaşantıları ve aile tutumları ile yetişen bireylerin her yönden sağlıklı geliştikleri, buna karşın sorunlu çevre, sorunlu aile yaşantıları ve aile tutumlarında yetişen bireylerin gelişimlerinde sorun ve aksaklıkların olduğu görülmektedir (Akın, 2009).

Bu araştırma çocuğu yetiştirmede sağlıklı tutumun hangisinin olduğunun belirlenmesi, suça sürüklenen çocukların algıladıkları anne-baba tutumlarının ve ebeveyn bağlanma stillerinin belirlenmesi ve bunlar arasında bir ilişkinin olup olmadığının bilinmesi ve çocuğun suça sürüklenmesinde ebeveyn tutumlarının ve ebeveyn bağlanma stillerinin etkisinin bilinmesi açısından önemlidir.

Yapılan araştırmalarda suçlu ailelerin çocuklarının suç işlediği görülmektedir. Bu çalışmalarda genetiğin ve yetiştirme faktörlerinin etkisi üzerinde durulmaktadır. Yapılan araştırmalarda kişiyi suç işlemeye yönelten bir genin varlığına rastlanmamıştır. Bu da çocuğu suça yöneltmede biyolojik etmenlerin ana neden olmadığı görüşünde araştırmacıları birleştirmiştir (Doğan, 1990). Çocuğun suça yönelmesinde bireysel etmenlerden ziyade çevresel etmenlerin daha etkili olduğu, birçok bireysel etmenin kaynağında çevresel etmenlerin bulunduğu kabul edilen bir gerçektir. Çocuğun hareketleri, davranışları içinde bulunduğu hayatın şartlarına göre şekil almaktadır. Bu sebeple çevresel etmenler olarak çocuğun içinde bulunduğu aile, okul iş ve arkadaş ortamı çocuk suçluluğu ile ilişkilidir (Sevük, 1998). Çocuğun suça yönelmelerinin yada yönelmemelerinin esas sebeplerini içinde bulunduğu aile ve çevre faktörlerinde aramak gerekmektedir.

Çocuk doğduğu andan itibaren gelişimini bir aile içinde sürdürür. ‘Evlilik ve kan bağına dayanan, karı, koca, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birlik aile’ dir (Türk Dil Kurumu, 2011). Diğer bir deyişle aile; toplumun en küçük yapı taşı, en küçük sosyal grubudur. Her sosyal grubun nasıl kuralları varsa her ailenin de kendine özgü, aile içerisindeki bireylerin oluşturduğu kuralları vardır ve aileyi oluşturan bireyler bu kurallara uymak zorundadır. Bu kurallar sosyalleşmenin de ön koşuludur. Çocuk sosyalleşme süreci sırasında yaşam kurallarını ve bu kurallara uymayı, yolunda gitmeyen bazı durumlar karşısında nasıl baş edeceğini öğrenmektedir. Çocuğa toplumsal kuralları öğreten aile, çevresinde yaşanacak olumsuzluklar, zorlanmalar çocuğu istenmeyen davranışlara, suça yönelmelerine neden olabilmektedir (Ersin, 2010). Çocukların geçtikleri bu dönemde ebeveynin çocuğa karşı takındığı tutum ve davranışların çocukların suça yönelmelerinde etkili olduğu düşünülmektedir.

Çocuk yetiştirmede temel unsur fiziksel ihtiyaçlarının zamanında karşılanmasının yanı sıra sevgi ve eğitimidir. Sevgi ihtiyacının, hayatın her döneminde karşılanması gerekir. Çocuk her zaman her koşulda anne-babası tarafından sevildiğini bilmek ister. Çocuğu sevmek demek her istediğine evet demek, her istediğini yapmasına izin vermek, her davranışını onaylamak değildir. Davranışlarını düzene koymak adına bazı kurallar koymak, disipline etmek, eğitmek gerekir (Dirim, 2003, s. 26-28). Ailenin disiplin ve sevgideki yetersizliği ya da aşırılığı çocukta sağlıklı bir gelişime neden olur.

Ebeveynlerin çocuk yetiştirme yöntemlerinde kullandıkları tutumların birçoğu çocuk suçluluğuna sebep olmaktadır. Ebeveynin aşırı koruyucu-kollayıcı tavrı çocuğun özerkliğini kazanamayıp bağımlı bir kişilik gelişimine sebep olmaktadır. Yeterince sevgi göstermeyince yoksunluk dolayısıyla ciddi davranış problemleri oluşmaktadır. Sıkı disiplin çocuktan yaşının ve gelişiminin üstünde sorumluluk beklemeye ve cezaya başvurmaya sebep olmaktadır. Bu da çocuğun saldırganca davranmasına, kurallara başkaldırmasına sebep olur ve sıkı disiplin sonucunda da çocuğun suça sürüklenmesi kaçınılmaz bir hale gelir.

Işık (2003)’in çocuk suçluluğunda ailenin etkilerinin incelendiği araştırmasında, çocuğun suça sürüklenmesinde aile yapısı, çocuğa sunulan imkanlar, verilen eğitim gibi değişkenlerin etkili olduğu sonucuna varılmıştır. Erdoğan (2005) tarafından yapılan çalışmada, suça sürüklenen çocukların suça sürüklenmeyen çocuklara göre aile ilişkileri daha sağlıklı ve saldırganlık düzeyleri de daha yüksek bulunmuştur. Pardini, Loeber ve Stouthamer (2005)’in yaptığı çalışmada, aile ile ergen arasındaki çatışmada ergenin suçluluğa daha toleranslı bakmasına sebep olduğu bulunan diğer bir bulgudur. Sezer, Kolaç ve Erol (2013) tarafından yapılan çalışmada, anne ve babası otoriter olan öğrencilerin saldırganlık puanları, anne ve babası demokratik tutumla davranan öğrencilerden anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Tunceroğlu (2015) yaptığı çalışmada, dört ana etkenin çocukların yineleyen bir şekilde suç işlemesinde etkili olduğu saptanmıştır. Bunlar: Ailevi etkenler (ailede suçlu birinin olması, parçalanmış aile, ailede kişiler arasındaki ilişkilerin bozukluğu, şiddet, eğitim düzeyi düşük anne baba, çocuğun evden kaçmış olması, kalabalık ve geniş aile yapısı, düşük sosyoekonomik durum, ailede madde kullanımının varlığı, göç olgusu); çevresel etkenler (düşük soyokültürel çevrede büyüme, çevrenin suç işlemeye zemin hazırlaması, suç işleyen-madde bağımlısı akran grubu); bireysel etkenler (olumsuz kişisel özellikler, öğretimin hayatını yarıda bırakma, düşük okul başarısı, madde kullanma); ve çocuğun suç hayatına ait etkenlerdir (erken yaşta suç işleme ve cezaevine girme, ilk işlenen suçun mala karşı işlenen suç olması, işlediği suçun fazlalığı).

Çocukların suça sürüklenmesinde, anne-baba tutumlarının etkisi var mıdır ve anne babanın çocuğu yetiştirme stiline çocuğun benlik algısında ve yetişkine bağlanma tarzında ne derece etkisinin olduğu soruları gündeme gelir. Bu çalışmada; suça sürüklenen çocuklar ile

suça sürüklenmeyen çocukların algıladıkları anne ve baba tutumları ile bağlanma stilleri arasında bir ilişki olup olmadığı araştırılması gereken bir problemdir.

Bu çalışmada suça sürüklenen çocuklar ile suça sürüklenmeyen çocukların anne ve babalarının nasıl bir tutum sergiledikleri, bunun bağlanmayla bir ilişkisinin olup olmadığı araştırılmıştır. Yapılan çalışmada aşağıda belirtilen altı araştırma sorusuna cevap aranmıştır;

1. Suça sürüklenen çocukların algıladıkları anne tutumlarına göre anneye bağlanma stili arasında anlamlı bir fark var mıdır?
2. Suça sürüklenen çocukların algıladıkları baba tutumlarına göre babaya bağlanma stili arasında anlamlı bir fark var mıdır?
3. Suça sürüklenen ve suça sürüklenmeyen çocukların algıladıkları anne tutumları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
4. Suça sürüklenen ve suça sürüklenmeyen çocukların algıladıkları baba tutumları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
5. Suça sürüklenen çocuklar ile suça sürüklenmeyen çocukların anneye bağlanma stili açısından aralarında anlamlı bir farklılık var mıdır?
6. Suça sürüklenen çocuklar ile suça sürüklenmeyen çocukların babaya bağlanma stili açısından aralarında anlamlı bir farklılık var mıdır?

2. YÖNTEM

Araştırma, suça sürüklenen çocuklar ile suça sürüklenmeyen çocukların algıladıkları anne ve baba tutumlarının karşılaştırılması ve bağlanma stillerinin incelenmesine yönelik ilişkisel tarama modeliyle yapılmış bir çalışmadır. Tarama modeli geçmişte ya da bulunan zamanda var olan durumu var olduğu şekliyle tanımlayıp betimler. Araştırmaya konu olan durumu ve değişkenleri değiştirme ve etkileme çabası yoktur. Bu model yoluyla kısıtlı bir zaman diliminde çok geniş bir sahada bilgi toplanabildiği için seçilmiştir (Büyüköztürk, Akgün, Karadeniz, Demirel, Kılıç, 2014: 28).

Araştırmanın evrenini Diyarbakır ve Şanlıurfa illerinde bulunan suça sürüklenen çocuklar ve 2015-2016 eğitim öğretim yılında 9, 10, 11, 12. sınıflara devam eden ortaöğretim öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise bu çocuklar içerisinde tesadüfi bir şekilde seçilen, evreni temsil eden 102 cezaevinde tutuklu- hükümlü bulunan ve denetimli serbestlik müdürlüğüne gelen suça sürüklenen çocuklardan, 108 ortaöğretim kurumunda öğrenim görmekte olan, toplam 210 çalışmaya gönüllü katılan çocuk oluşturmuştur. Araştırmada; örneklem sayısının belirlenmesinde basit seçkisiz örnekleme yöntemleri içerisinde ulaşılabilir örnekleme yolu kullanılmıştır. Basit seçkisiz örnekleme yönteminde; evreni oluşturan her birimin örneklem içinde yer alma olasılığı eşittir. Diğer bir ifadeyle tüm bireylerin seçilme olasılığı aynıdır ve bir bireyin seçimi diğer bireylerin seçimini etkilememektedir (Büyüköztürk vd., 2014, s. 85).

2.1. Veri Toplama Araçları

Veri toplama aracı olarak, Sümer ve Güngör (1999) tarafından geliştirilen 'Çocuk Yetiştirme Stilleri Ölçeği'; Günaydın, Selçuk, Sümer ve Uysal (2005) tarafından geliştirilen 'Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri (EABE)' kullanılmıştır.

2.1.1. Çocuk Yetiştirme Stilleri Ölçeği

Ölçek, ergen yetiştirme stillerini ölçmek için Maccoby ve Martin'in (1983) önerdiği boyutlar ile Lamborn ve arkadaşlarının (1991) çalışmaları örnek alınarak Sümer ve Güngör

(1999) tarafından yeni maddeler eklenerek geliştirilmiştir. Ölçek 22 madde içermekte ve maddeler beşli derecelendirme üzerinden değerlendirilmektedir. Anne ve baba için ayrı ayrı değerlendirme imkanı bulunan ölçekte çocuk yetiştirme stillerinin altında yatan kabul/ilgi boyutunu ölçmek için 11 ve kontrol boyutunu ölçmek için 11 madde yer almaktadır. 1, 3, 4, 7, 9, 10, 14, 16. maddeler kabul/ilgi/sevgi boyutunu; 2, 5, 6, 8, 15, 17, 18, 19, 20, 21, 22. maddeler sıkı denetim/kontrol boyutunu ölçmektedir. 11, 12 ve 13. maddeler ters yönde puanlanacak maddelerdir.

Kabul/ilgi boyutu anne-babanın çocuğu kabul etmesini, anlamasını ve çocuğuna gösterdiği sevgiyi ve ilgiyi değerlendirmektedir. Kontrol boyutu, ana-babanın çocuğun davranışlarını sınırlandırmasını, izlemesini ve çocukların disipline edilmesini içermektedir (Sümer ve Güngör, 1999). Her alt boyuttan alınan toplam puanın yüksekliği, o boyutun ifade ettiği tutumun yüksekliğini ortaya koymaktadır. Ölçek geliştirme çalışması ergenlerden, çocukluk dönemlerinde ana-babalarıyla olan ilişkilerini düşünerek geçmiş zamanda verilen ifadeler ne derecede katıldıklarını değerlendirmeleri istenmiştir (örneğin, ‘her davranışımı sıkı sıkıya kontrol etmek isterdi’) (Sümer ve Güngör, 1999). Bu araştırmada, ifadeler geçmiş zamanda değil geniş zamanda verilmiştir (örneğin, ‘her davranışımı sıkı sıkıya kontrol etmek ister). Ana-babalık stillerinin zamana göre değişmez olması bu değişikliği getirmiştir. Çocuk Yetiştirme Stilleri Ölçeği’nden boyutlar ve kategorik olmak üzere iki düzeyde bilgi alınabilmektedir. Boyutlar temelinde kabul/ilgi ve kontrol; kategorik olarak ise her iki boyutta medyan değerinin üstünde puan alanlar demokratik (demokratik), altında puan alanlar ise izin verici/ihmkâr (ihmkar) ana-babalar olarak sınıflandırılmaktadır. Kabul/ilgi boyutunda medyanın üstünde, kontrol boyutunda medyanın altında puan alanlar hoşgörülü (hoşgörülü); kabul/ilgi boyutunda medyanın altında, kontrol boyutunda medyanın üstünde puan alanlar ise otoriter ana-babalar olarak sınıflandırılmaktadır (Sümer ve Güngör, 1999).

Sümer ve Güngör (1999) çalışmada Çocuk Yetiştirme Stilleri Ölçeğinin iç tutarlılık sayılarını annenin gösterdiği kabul/ilgi ve kontrol boyutu için sırasıyla .81 ve .79; babanın gösterdiği kabul/ilgi ve kontrol boyutu için sırasıyla .91 ve .90 olarak bulmuştur. Ölçekte yer alan yönergede ölçeği yanıtlarken dikkat edilmesi gereken noktalar vurgulanmış ve öğrencilerden her madde için kendilerine en uygun seçeneği işaretlemeleri istenmiştir. Ölçeğin kullanımıyla ilgili araştırmacıdan izin alınmıştır.

2.1.2. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri (EABE)

Bu ölçek Armsden ve Greenberg’ in (1987) hazırladığı “Inventory of Parent and Peer Attachment” ölçeğinin Günaydın, Selçuk, Sümer ve Uysal (2005) tarafından Türkçe’ ye uyarlanmış halidir.

Orijinalinde 28 maddeden oluşan ölçeğin Raja ve arkadaşları (1992) tarafından geliştirilen 12 maddelik kısa formunun standart çeviri-tekrar çeviri yöntemiyle Türkçe’ ye çevrilmiş şekli kullanılmıştır. Ölçek, ergenlerin anne ve babalarına bağlanmalarını ölçmek amacıyla geliştirilmiş ve anneye olan ilişkileri içeren 12 madde, babaya olan ilişkileri içeren 12 madde toplam 24 maddeden oluşmaktadır. Geçerlilik katsayısı anne formu için .88 olarak baba formu için .90 olarak saptanmış olup, güvenilirlik katsayısı anne formu için .87 olarak baba formu için .88 olarak test-tekrar test yöntemi kullanılarak bulunmuştur.

EABE kısa formu her biri dörder madde içeren ‘Güven, İletişim, Yabancılaşma’ alt ölçeklerinden oluşmaktadır. EABE, her madde 7 basamaklı ölçekler üzerinden değerlendirilmiştir (1 = asla, 7 daima) ve katılımcılar tarafından hem anne hem de baba için cevaplandırılmıştır. Böylelikle, ‘Güven, İletişim ve ters kodlanan Yabancılaşma’ alt ölçeklerinin toplanmasıyla toplam bağlanma puanı, anne-baba için ayrı ayrı hesaplanabilmektedir. Ölçekteki 1., 2., 3. ve 11. maddeler güveni; 6., 7., 8.ve 12. maddeler

iletişimi; 4., 5., 9. ve 10. maddeler yabancılaşmayı ölçmektedir. Envanterin güven, iletişim ve yabancılaşma alt boyutları ayrı ölçülebildiği gibi, güven boyutundan 2. madde, iletişim boyutundan 6. madde ve yabancılaşma boyutunun bütün maddeleri ters kodlanıp ve diğer maddelerle de toplandığında güvenli bağlanma puanına ulaşılmaktadır (Günaydın ve ark, 2005). Güven boyutu, ergenin güven duygusunu, bağlanma figürlerinin kendi duygusal durumlarında ihtiyaç, istek ve arzularına saygı göstermesini değerlendirirken; diğer boyutlar ergenlerin bağlanma figürlerine karşı öfke ve onlardan ayrışmayı değerlendirmektedir.

Ölçeğin üstünde yer alan yönergede cümlelerde anlatılan durum ne sıklıkta yaşanmışsa 7 aralıklı ölçekte, ilgili rakam üzerine (X) koyarak göstermeleri istenmiştir. Ölçekte yer alan yönergede ölçeği yanıtlarken dikkat edilmesi gereken noktalar vurgulanmış ve öğrencilerden her madde için kendilerine en uygun seçeneği işaretlemeleri istenmiştir. Ölçeğin kullanımıyla ilgili araştırmacıdan izin alınmıştır.

3. BULGULAR VE TARTIŞMA

Bu bölümde, araştırmanın temel problem ve alt sorularına yanıt bulmak için toplanan verilerin istatistiksel analizleri sonucunda elde edilen bulgular ve yorumlara yer verilmiştir.

Araştırma kapsamında örnekleme oluşturan katılımcılardan suça sürüklenen çocukların algıladıkları anne ve baba tutumları ile anne ve babaya bağlanma stili arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığı; suça sürüklenen çocuklar ile suça sürüklenmeyen çocukların algıladıkları anne ve baba tutumları açısından aralarında anlamlı bir farklılığın bulunup bulunmadığı; suça sürüklenen çocuklar ile suça sürüklenmeyen çocukların anne ve babaya bağlanma stili açısından aralarında anlamlı bir farklılığın olup olmadığı sorularına yanıt vermek üzere, elde edilen verilerin istatistiksel analizleri sonucunda edinilen bulgular tablolarla gösterilmiştir.

Tablo 1’de suça sürüklenen çocukların algıladıkları anne tutumlarına göre anneye bağlanma stillerine ilişkin Kruskal Wallis Testi sonuçları görülmektedir.

Tablo 1. Suça Sürüklenen Çocukların Algıladıkları Anne Tutumlarına Göre Anneye Bağlanma Stillerine İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları

	Anne Tutum	n	Ortalama	Medyan	Min.	Mak.	S.S.	Kruskal Wallis		
								Sıra Ort.	Test	p
Anne Güven	1.Demokratik	43	21,93	22,0	11,0	26,0	3,48	51,99	13,704	Fark: 2-4
	2.Hoşgörülü	21	23,48	26,0	14,0	26,0	3,41	66,24		
	3.Otoriter	21	21,33	23,0	10,0	26,0	4,92	52,33		
	4.İhmalkar	17	17,12	19,0	2,0	26,0	7,34	31,03		
Anne İletişim	1.Demokratik	43	21,21	21,0	14,0	28,0	3,47	57,34	11,720	Fark: 4-1,2
	2.Hoşgörülü	21	20,86	20,0	10,0	28,0	5,69	55,26		
	3.Otoriter	21	20,62	21,0	12,0	28,0	4,30	53,69		
	4.İhmalkar	17	16,92	19,0	6,0	26,0	5,03	29,38		
Anne Yabancılaşma	1.Demokratik	43	16,02	17,0	9,0	24,0	3,82	47,97	7,227	0,065
	2.Hoşgörülü	21	18,24	18,0	13,0	22,0	2,36	66,36		
	3.Otoriter	21	16,76	16,0	11,0	26,0	4,68	50,17		
	4.İhmalkar	17	15,41	16,0	4,0	21,0	4,60	43,74		

*:p<0,05

Tablo 1’de uygulanan Kruskal Wallis analizi sonucunda anne tutumları grupları arasında anne güven, anne iletişim bakımından istatistiksel olarak anlamlı farklılık görülmektedir. Buna göre anne tutumu ihmalkar olan çocukların anne güven düzeyi anne tutumu hoşgörülü olan çocuklardan anlamlı derecede daha düşüktür. Anne tutumu otoriter olan çocukların anne güven düzeyi anne tutumu hoşgörülü olan çocuklardan anlamlı derecede daha düşüktür. Anne tutumu demokratik olan çocukların anne güven düzeyi (21,93±3,48) iken hoşgörülü olanların (23,48±3,41), otoriter olanların (21,33±4,92) ve ihmalkar olanların ise (17,12±7,34) dir.

Tablo 9’da görüldüğü gibi en yüksek güven puanları sırasıyla hoşgörülü ve demokratik davranan annelerin çocuklarında rastlanmaktadır. Annenin çocuğu hoşgörülü ve demokratik bir tutumla yaklaşmasının, çocuğun anneye güvenini arttırdığı söylenebilir. Bu sonucun çıkmasında çocuğu ihmal eden ve çocuğa otoriter davranan anneye çocuğu arasında sağlıklı bağlanmanın kurulmamış olmasının neden olduğu söylenebilir.

Anne tutumu ihmalkar olan çocukların anne iletişim düzeyi anne tutumu demokratik ve hoşgörülü olan çocuklardan anlamlı derecede daha düşüktür. Anne tutumu demokratik olan çocukların anne iletişim düzeyi (21,21±3,47) iken hoşgörülü olanların (20,86±5,69), otoriter olanların (20,62±4,30) ve ihmalkar olanların ise (16,92±5,03) dir.

Anneyle kurulan iletişim puanının en yüksek olduğu anne tutumunun hoşgörülü tutum olduğu görülmektedir. Bu sonucun çıkmasında; annenin çocuğun her istediğine evet demesi, yaptığı yanlışlıkları hoşgörmesinin etkili olduğu, annenin hoşgörülü tutumun çocukla iletişimini arttırdığı sonucuna varılabilir. Annenin çocuğunu ihmal etmesinin ise çocukla iletişimini azalttığı görülmektedir.

Sümer ve Güngör (1999)’ün yaptığı araştırmada, anneden algılanan sıkı denetim-kontrol boyutunun güvenli bağlanma ile olumsuz ilişki gösterdiği, korkulu ve saplantılı bağlanma ile olumlu ilişki gösterdiği saptanmıştır. Bu sonuç araştırma sonucuyla benzeşmektedir. Türktan (2004)’in yaptığı çalışmada demokratik tutumlu annelere duyulan güvenin ve anneyle kurulan iletişimin fazla, baskıcı tutumlu annelere duyulan güvenin ve anneyle kurulan iletişimin az olduğu saptanmıştır. Yapılan araştırmanın sonucu ile bu sonuç benzeşmektedir. Tanış (2014) tarafından yapılan araştırmada, annenin davranış şekli ile güvenli-kayıtsız-korkulu-saplantılı bağlanma stilleri oranları arasında bir farklılık bulunmadığı saptanmıştır. Bu sonuç araştırma sonucuyla paralellik göstermemektedir. Bunun sebebi çalışılan grupların farklılıkları olabilir.

Tablo 2’de suça sürüklenen çocukların algıladıkları baba tutumlarına göre babaya bağlanma stillerine ilişkin Kruskal Wallis Testi sonuçları görülmektedir.

Tablo 2. Suça Sürüklenen Çocukların Algıladıkları Baba Tutumlarına Göre Babaya Bağlanma Stillerine İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları

	Baba Tutum	n	Ortalama	Medyan	Min.	Mak.	S.S.	Kruskal Wallis		
								Sıra Ort.	Test	P
Baba Güven	1.Demokratik	47	21,38	22,0	8,0	26,0	3,70	62,07	27,720	0,000*
	2.Hoşgörülü	17	21,65	23,0	9,0	26,0	5,66	66,41		Fark:
	3.Otoriter	18	16,44	16,0	8,0	26,0	5,08	33,67		4-1,2
	4.Ihmalkar	20	15,62	18,7	2,0	23,0	5,93	30,03		3-1,2
Baba İletişim	1.Demokratik	47	20,98	20,0	14,0	28,0	4,01	60,24	13,658	0,003*
	2.Hoşgörülü	17	20,71	21,0	11,0	28,0	5,60	58,56		Fark:
	3.Otoriter	18	17,56	17,5	9,0	28,0	4,16	37,14		1-3,4
	4.Ihmalkar	20	17,32	17,9	5,0	28,0	5,07	37,88		
Baba Yabancılaşma	1.Demokratik	47	15,43	16,0	5,0	22,0	3,82	44,89	7,512	0,057
	2.Hoşgörülü	17	18,24	19,0	11,0	22,0	3,03	67,35		
	3.Otoriter	18	17,17	16,5	9,0	28,0	4,85	54,78		
	4.Ihmalkar	20	15,81	16,5	5,0	22,0	4,65	50,60		

*:p<0,05

Tablo 2 incelendiğinde; uygulanan Kruskal Wallis analizi sonucunda baba tutumları grupları arasında baba güven, baba iletişim bakımından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır.

Buna göre baba tutumu ihmalkar olan çocukların baba güven düzeyi baba tutumu demokratik ve hoşgörülü olan çocuklardan anlamlı derecede daha düşüktür. Baba tutumu otoriter olan çocukların baba güven düzeyi baba tutumu demokratik ve hoşgörülü olan çocuklardan anlamlı derecede daha düşüktür. Baba tutumu demokratik olan çocukların baba güven düzeyi (21,38±3,70) iken hoşgörülü olanların (21,65±5,66), otoriter olanların (16,44±5,08) ve ihmalkar olanların ise (15,62±5,93) dir.

Tablo 2’de görüldüğü gibi; baba tutumları ile güven puanları arasındaki ilişki anne tutumları ile güven arasındaki ilişkiyle benzerdir. En yüksek güven puanları sırasıyla hoşgörülü ve demokratik davranan babaların çocuklarında rastlanmaktadır. Babanın çocuğu hoşgörülü, demokratik bir tutumla yaklaşmasının, çocuğun babaya güvenini arttırdığı söylenebilir. Bu sonucun çıkmasında çocuğu ihmal eden ve çocuğa otoriter davranan babayla çocuğu arasında sağlıklı bağlanmanın kurulmamış olmasının neden olduğu söylenebilir.

Baba tutumu ihmalkar olan çocukların baba iletişim düzeyi baba tutumu demokratik ve hoşgörülü olan çocuklardan anlamlı derecede daha düşüktür. Baba tutumu demokratik olan çocukların baba iletişim düzeyi (20,98±4,01) iken hoşgörülü olanların (20,71±5,6), otoriter olanların (17,56±4,16) ve ihmalkar olanların ise (17,32±5,07) dir.

Babayla kurulan iletişim puanının en yüksek olduğu baba tutumlarının sırasıyla; demokratik ve hoşgörülü tutumlar olduğu görülmektedir. Bu sonucun çıkmasında; babanın çocuğa güven verip desteklemesinin ve çocuğun her istediğine evet demesi, yaptığı yanlışlıkları hoşgörmesinin etkili olduğu, babanın demokratik ve hoşgörülü tutumun çocukla iletişimini arttırdığı sonucuna varılabilir. Anne tutumlarında olduğu gibi, babanın da çocuğunu ihmal etmesinin çocukla iletişimini azalttığı görülmektedir.

Sümer ve Güngör (1999)'ün yaptığı araştırmada, sadece babadan algılanan sıkı denetim- kontrol boyutunun güvenli bağlanma ile anlamlı ilişki göstermediği saptanmıştır. Aynı araştırmada hem anne hem de babadan algılanan kabul- ilgi boyutunun güvenli bağlanma ile olumlu yönde ve anlamlı ilişki gösterdiği, güvensiz bağlanma türleri ile olumsuz yönde ve çoğunlukla anlamlı ilişki gösterdiği saptanmıştır sonucu araştırma sonucu ile paralellik göstermektedir. Türktan (2004)'in yaptığı çalışmada demokratik tutumlu babalara duyulan güvenin ve babayla kurulan iletişimin fazla, baskıcı tutumlu babalara duyulan güvenin ve babayla kurulan iletişimin az olduğu saptanmıştır. Yapılan araştırmanın sonucu ile bu sonuç benzerlik göstermektedir. Algan ve Şendil (2013)'in yaptığı araştırmada demokratik tutuma sahip ebeveyleerin çocuklarının yüksek bağlanma puanına sahip olduklarını, izin verici ve aşırı koruyucu tutumlara sahip ebeveynlerin çocuklarının ise düşük puana sahip olduklarını saptamıştır. Bu sonuç araştırma bulgularıyla benzerlik göstermektedir. Tanış (2014)'in yaptığı araştırmada babanın davranış şekli ile güvenli-kayıtsız-korkulu-saplantılı bağlanma stilleri oranları arasında bir farklılık bulunmadığını tespit edilmiştir. Bu sonuç araştırma sonucu ile benzeşmemektedir.

Araştırma bulgularına göre ebeveynlerin çocuğunu ihmal etmesinin ve çocuğa karşı ilgisiz davranmasının, anne baba ile çocuk arasındaki iletişimin azalmasına sebep olmakta ve çocuğun ebeveynine güvensiz ve saplantılı bağlanmasına sebep olmaktadır. Güvensiz ve saplantılı bağlanmanın çocuğun psikolojik durumu üzerinde de yarattığı olumsuz etki düşünülünce, çocuk ebeveynin ilgisini ve sevgisini kaybettiği için acı çeker ve kendini güvende hissetmez. Bu sebeple saldırganca davranmaya başlar, sorunlu davranmaya başlar. Problemleri davranışlar ve saldırganlık sonucu kaçınılmaz son suç işlemektir.

Tablo 1 ve Tablo 2'de suça sürüklenmiş çocukların anne ve baba tutumlarının bağlanma ile ilişkisiyle ilgili elde edilen bilgiler genel olarak alan yazın taraması sonucu elde edilen bilgilerle tutarlıdır.

Tablo 3'te suça sürüklenen çocuklar ile suça sürüklenmeyen çocukların algıladıkları anne tutumlarına ilişkin Ki Kare testi sonuçları görülmektedir.

Tablo 3. Suça Sürüklenen Çocuklar İle Suça Sürüklenmeyen Çocukların Algıladıkları Anne Tutumlarına İlişkin Ki Kare Testi Sonuçları

		Anne Tutumu					Toplam	Ki Kare	P
		Demokra- tik	Hogörülü	Otoriter	İhmalkar				
Grup	Suçta Sürüklenmiş	Sayı	43	21	21	17	102	17,222	0,001*
		Yüzde	63,2	58,3	45,7	28,3	48,6		
	Suçta Sürüklenmemiş	Sayı	25	15	25	43	108		
		Yüzde	36,8	41,7	54,3	71,7	51,4		
Toplam		Sayı	68	36	46	60	210		
		Yüzde	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0		

Tablo 3 incelendiğinde uygulanan ki kare analizi sonucunda suça sürüklenen çocuklar ve suça sürüklenmeyen çocukların anne tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmaktadır.

Buna göre anne tutumu demokratik ve hoşgörülü olan çocuklarda suça sürüklenenlerin oranı anne tutumu ihmalkar olanlardan anlamlı derecede daha fazladır. Anne tutumu demokratik olanlarda suça sürüklenenlerin oranı %63,2 iken hoşgörülülerde %58,3, otoriterlerde %45,7 ve ihmalkarlarda ise %28,3'tür.

Tablo 4’da suça sürüklenen çocuklar ile suça sürüklenmeyen çocukların algıladıkları baba tutumlarına ilişkin Ki Kare testi sonuçları görülmektedir.

Tablo 4. *Suçta Sürüklenen Çocuklar İle Suça Sürüklenmeyen Çocukların Algıladıkları Baba Tutumlarına İlişkin Ki Kare Testi Sonuçları*

		Baba Tutumu					Toplam	Ki Kare	P
		Demokra- tik	Hoşgörü- lü	Otoriter	İhmalkar				
Grup	Suçta Sürüklenmiş	Sayı	47	17	18	20	102	21,016	0,000*
		Yüzde	69,1	45,9	47,4	30,3	48,6		
	Suçta Sürüklenmemiş	Sayı	21	20	20	47	108		
		Yüzde	30,9	54,1	52,6	70,1	51,4		
Toplam		Sayı	68	37	38	67	210		
		Yüzde	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0		

*:p<0,05

Tablo 4 incelendiğinde uygulanan ki kare analizi sonucunda suça sürüklenen çocuklar ve suça sürüklenmeyen çocukların baba tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmaktadır.

Buna göre baba tutumu demokratik olan çocuklarda suça sürüklenenlerin oranı baba tutumu ihmalkar olanlardan anlamlı derecede daha fazladır. Baba tutumu demokratik olanlarda suça bulaşanların oranı %69,1 iken hoşgörülülerde %45,9, otoriterlerde %47,4 ve ihmalkarlarda ise %30,3’tür.

Tablo 3 ve Tablo 4’teki sonuçlar her ne kadar beklenen sonuç olmamakta ise de genel olarak anne babanın demokratik olmasının çocuğun suça yönelmesini engellediği görüşü desteklenebilir. Literatür incelendiğinde yapılan araştırmaların bu görüşü desteklediği görülmektedir. Anne babaların çocuklarına karşı gerektiği durumlarda kabul- ilgi ve kontrol-denetleme tutumlarını sergilemeleri, çocuklarının suça yönelmelerini azalttığı söylenebilir.

Nitekim Haapasalo ve Pokelo (1999)’un yaptığı araştırmada bu savı destekler bulgulara ulaşılmıştır. Araştırmada olumsuz ebeveyn tutumlarına (cezalandırıcı, otoriter, izin verici, ihmalkar, vs.) maruz kalan çocukların yaşamlarının ilerleyen yıllarında saldırgan ve suç işlemeye meyilli oldukları belirlenmiştir. Ersin (2010) yaptığı araştırmada da olumsuz ebeveyn tutumlarının çocuklarda görülen davranış problemlerini arttırdığı yönünde bulgulara ulaşılmıştır. Ebeveyn tutumlarında kabul- ilgi arttıkça okul kurallarını bozma davranışı, statü suçu davranışı, tahrip suçu davranışı, fiziksel saldırganlık suçu davranışı, çalma suçu davranışının azaldığı saptanmıştır. Ebeveyn tutumlarında kontrol- denetleme arttıkça okul kurallarını bozma davranışı, statü suçu davranışı, tahrip suçu davranışı, fiziksel saldırganlık suçu davranışı, çalma suçu davranışının azaldığı saptanmıştır. Sezer, Kolaç ve Erol (2013)’un yaptığı araştırmada otoriter ebeveynlere sahip ilköğretim çağına okuyan 4,5 ve 6. sınıf öğrencilerinin demokratik ebeveynlere sahip ilköğretim çağına okuyan 4,5 ve 6. sınıf öğrencilerine göre daha saldırgan oldukları gözlenmiştir. Bolattekin (2014)’in yaptığı araştırmada demokratik tutuma sahip ebeveyn ile çocuklarında duygusal problemler ve akran sorunları görülmesi arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğunu saptanmıştır, ayrıca ebeveynin demokratik tutuma sahip olması çocuğun sosyal davranışlar göstermesini artırmaktadır. Bu sonuca göre ebeveynin çocuğuna demokratik davranmasının çocuklarda olası duygusal sorunları engellediği, bu sayede suça sürüklenmesine engel olduğu; ayrıca

demokratik tutumlu ebeveynlerin çocuklarının arkadaşlarıyla daha iyi geçinmesine ve daha sosyal olmasına vesile olduğu görülmektedir.

Yukarda belirtilen araştırma sonuçları ve benzer araştırmaların sonuçları, yapılan araştırma sonucu ile benzeşmemektedir. Yapılan araştırmada çıkan sonucun, alan yazın taramasında elde edilen sonuçlarla farklılaşmasının sebebi; suça sürüklenen çocuklarının buldukları konum itibarıyla ebeveyn davranışlarını algılamadaki sorunlardan kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Suça sürüklenmeden önce ebeveynleri tarafından sunulan sınırsız özgürlük ortamını, yanlış davranışların da sunulan bu özgürlük alanı içerisinde hoşgörülmesini, düzeltilmesi gerekli hatalara müdahale edilmemesi gibi olumsuz ebeveyn tutumlarını, demokratik ebeveyn tutumu olarak algıladıkları düşünülmektedir. Aynı zamanda yaptıkları eylemin toplum tarafından kabul görmeyip cezalandırılmaları sebebiyle cezaevinde bulunan ve cezaevindeki zor koşullarda yaşamak durumunda kalan çocukların algılarının sağlıklı olmayacağı düşünülmektedir.

Yaptığı bir hata yüzünden ebeveyninden dayak yiyen bir çocuğun yediği dayaktan sonra kendini kötü ebeveynini iyi olarak görmesi gibi; suça sürüklenen çocukların da işledikleri suçtan dolayı ceza almaları sebebiyle kendilerini kötü, ebeveynlerini iyi algılama eğilimi içinde oldukları, ebevyne karşı kendilerini mahçup hissetmekte ve sorunlu kişi olarak kendilerini görmekte oldukları düşünülmektedir.

Tablo 5'te suça sürüklenen çocuklar ile suça sürüklenmeyen çocukların anneye bağlanma stillerine ilişkin Mann Whitney U testi sonuçları görülmektedir.

Tablo 5. *Suçta Sürüklenen Çocuklar İle Suça Sürüklenmeyen Çocukların Anneye Bağlanma Stillerine İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları*

Grup	n	Ortalama	Medyan	Min.	Mak.	S.S.	Mann Whitney U Testi			
							Sıra Ort.	Z	p	
Anne Güven	Suçta Sürüklenen	102	21,32	22,0	2,0	26,0	4,98	124,73	-4,482	0,000*
	Sürüklenmeyen	108	18,16	18,5	5,0	26,0	5,51	87,34		
Anne İletişim	Suçta Sürüklenen	102	20,30	20,0	6,0	28,0	4,63	110,95	-1,266	0,205
	Sürüklenmeyen	108	19,05	20,0	6,0	28,0	5,84	100,35		
Anne Yabancılaşma	Suçta Sürüklenen	102	16,53	17,0	4,0	26,0	3,97	113,32	-1,824	0,068
	Sürüklenmeyen	108	15,49	16,0	3,0	23,0	3,86	98,11		

*:p<0,05

Tablo 5 incelendiğinde uygulanan Mann Whitney U testi sonucunda suça sürüklenen ve sürüklenmeyen çocuklar arasında anne güven bakımından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır

Buna göre suça sürüklenen çocukların anne güven düzeyleri, suça sürüklenmeyen çocuklardan anlamlı derecede daha yüksektir. Suça sürüklenmiş çocukların anne güven düzeyi (21,32±4,98) iken suça suça sürüklenmemiş çocukların ise (18,16±5,51) dir. Gruplara ait puan ortalamalarına bakıldığında benzer düzeyde olmadığı görülmektedir

Bu sonuca varılmasında; annenin çocuğun yanlışlarını kapatacağının, çocuğun yaptığı herşeyin anne tarafından hoşgörüleceğinin, her zaman ve her koşulda annesinin onu destekleyeceğinin çocuk tarafından bilinmesi sebebiyle, çocukta anneye karşı bir güven oluşmaktadır. Oluşan bu güven duygusunun da, çok rahat bir şekilde çocuğun suça yönelmesine sebep teşkil ettiği düşünülmektedir.

Balcı (2011)'nin yaptığı araştırmada madde kullanan ergenlerde çocukluk çağı tramvası olanların anne ve babayla güven ilişkisi ve iletişiminin az, yabancılaşmasının ise fazla olduğu saptanmıştır. Bu sonuç araştırma sonucu ile benzeşmemektedir. Sonuçlar arasındaki farklılığın sebebi çalışılan gruplar arasındaki farklılıktan kaynaklandığı düşünülmektedir.

Tablo 6'da suça sürüklenen çocuklar ile suça sürüklenmeyen çocukların babaya bağlanma stillerine ilişkin Mann Whitney U testi sonuçları görülmektedir.

Tablo 6. *Suçta Sürüklenen Çocuklar İle Suça Sürüklenmeyen Çocukların Babaya Bağlanma Stillerine İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları*

	Grup	n	Ortalama	Medyan	Min.	Mak.	S.S.	Mann Whitney U Testi		
								Sıra Ort.	Z	p
Baba Güven	Suçta Sürüklenen	102	19,43	20,0	2,0	26,0	5,41	113,47	-1,854	0,064
	Sürüklenmeyen	108	18,01	19,0	5,0	28,0	5,75	97,97		
Baba İletişim	Suçta Sürüklenen	102	19,61	20,0	5,0	28,0	4,78	124,52	-4,417	0,000*
	Sürüklenmeyen	108	16,29	16,0	5,0	28,0	6,01	87,54		
Baba Yabancılaşma	Suçta Sürüklenen	102	16,28	16,5	5,0	28,0	4,16	102,22	-0,764	0,445
	Sürüklenmeyen	108	16,80	17,0	8,0	28,0	4,39	108,60		

*:p<0,05

Tablo 6 incelendiğinde uygulanan Mann Whitney U testi sonucunda suça sürüklenen ve sürüklenmeyen çocuklar arasında baba iletişim bakımından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır.

Buna göre suça sürüklenen çocukların baba iletişim düzeyleri suça sürüklenmeyen çocuklardan anlamlı derecede daha fazladır. Suça sürüklenmiş çocukların baba iletişim düzeyi (19,61±4,78) iken suça sürüklenmemiş çocukların ise (16,29±6,01) dir. Gruplara ait puan ortalamalarına bakıldığında benzer düzeyde olmadığı görülmektedir.

Yapılan çalışmada baba ile iletişim arttıkça suça sürüklenme de artıyor görülmektedir. Bu sonucun çıkmasında; ebeveyn tutumlarındaki sağlıklı algılama benzeri bir bozukluğun, babayla kurulan iletişimin algılanmasında da yaşanıldığı düşünülmektedir.

Nitekim Balcı (2011)'nin yaptığı madde kullanım bozukluğu olan ergenlerde çocukluk çağı travmalarının bağlanma ile ilişkisini incelediği araştırmasında, yaşları 16 ile 18 arasında değişen 110 madde kullanım bozukluğu tanısı almış ergen hastayla yapılan görüşme ve anketler sonucunda çocukluk çağı tramvası ile babayla iletişim ve yabancılaşma alt boyutu arasında istatistiksel olarak ileri derecede anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Travmalı çocukların, güvensiz bağlanma ve saplantılı bağlanma puanları travması olmayan çocuklara göre daha yüksek çıkarken; travması olmayan çocukların güvenli bağlanma puanları travması olan çocuklara göre daha yüksek bulunmuştur. Bu araştırma sonucu göstermektedir ki bebeklik çağında ebeveynle kurulan sağlıklı ve güvene dayalı olmayan ilişkinin ve iletişimin çocukta başta madde kullanımı olmak üzere bir çok suça yönelmesine ve çocukta travmaya neden olmaktadır. Aynı şekilde Kesbir, Kavzoğlu ve Üstündağ (2011)'in yaptığı araştırmada güvensiz bağlanma ile anksiyete bozuklukları, depresif bozukluklar, kaçınan bağlanma davranış bozukluğu ve diğer dışa vuruk patolojilerle arasında ilişki olduğunu saptanmıştır. Psikopatolojik durumların çocuğun suça sürüklenmesinde bir etken olduğu düşünülünce, ebeveyne güvensiz bağlanmanın çocuğu suça yönelmesinde etkili olduğu söylenebilir.

Literatür incelendiğinde çocukların anne ve babasıyla kurduğu güven ve iletişim düzeylerinin fazla olmasının çocuğun suça sürüklenmesine engel olduğu sonucuna varılabilir.

Çocuk anne ve babaya güvenli bağlandıkça, iletişimi arttıkça suçtan uzaklaşmaktadır; anne babaya yabancılaştıkça ise suça sürüklenme ihtimali artmaktadır. Her ne kadar tüm araştırmalarda, suç ile güvensiz ve saplantılı bağlanmanın ilişkili olduğunun ön planda olduğu bildirilmişse de, çalışma grubu farklılıklarından ya da bağlanma tarzının sağlıklı algılanmayışından kaynaklı özellikler nedeniyle yapılan çalışmada alan yazın taramasından farklı sonuçlara ulaşılmıştır.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırma, suça sürüklenen çocuklar ile suça sürüklenmeyen çocukların algıladıkları anne ve baba tutumları ile ebeveyne bağlanma stillerini incelemek ve karşılaştırmak amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu; 03.08.2015 ve 20.12.2015 tarihleri arasında Diyarbakır ve Şanlıurfa illerinde bulunan, cezaevinde tutuklu- hükümlü bulunan ve denetimli serbestlik müdürlüğüne gelen 102 suça sürüklenen çocuk ile 9., 10., 11., 12. sınıflara devam eden 108 ortaöğretim öğrencisi, toplam 210 çocuk oluşturmuştur. Araştırmada; örneklem sayısının belirlenmesinde basit seçkisiz örnekleme yöntemleri içerisinden ulaşılabilir örnekleme yolu kullanılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı ile çocuklara sırasıyla ‘Çocuk Yetiştirme Stilleri’ ve ‘Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma’ ölçekleri uygulanmıştır.

Tablo 1’de suça sürüklenen çocuklarda algılanan anne tutumları grupları arasında bağlanma stilinin alt boyutlarından anne güven, anne iletişim bakımından istatistiksel olarak anlamlı farklılık görülmektedir.

Anne tutumu ihmalkar olan çocukların anne güven düzeyi, anne tutumu demokratik ve hoşgörülü olan çocuklardan anlamlı derecede daha düşüktür. Anne tutumu otoriter olan çocukların anne güven düzeyi, anne tutumu hoşgörülü olan çocuklardan anlamlı derecede daha düşüktür. Anne tutumu demokratik olan çocukların anne güven düzeyi (21,93±3,48) iken hoşgörülü olanların (23,48±3,41), otoriter olanların (21,33±4,92) ve ihmalkar olanların ise (17,12±7,34) dir.

Anne tutumu ihmalkar olan çocukların anne iletişim düzeyi anne tutumu demokratik ve hoşgörülü olan çocuklardan anlamlı derecede daha düşüktür. Anne tutumu demokratik olan çocukların anne iletişim düzeyi (21,21±3,47) iken hoşgörülü olanların (20,86±5,69), otoriter olanların (20,62±4,30) ve ihmalkar olanların ise (16,92±5,03) dir.

Tablo 2’de suça sürüklenen çocuklarda algılanan baba tutumları grupları arasında bağlanma stilinin alt boyutlarından olan baba güven, baba iletişim bakımından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır.

Buna göre baba tutumu ihmalkar olan çocukların baba güven düzeyi baba tutumu demokratik ve hoşgörülü olan çocuklardan anlamlı derecede daha düşüktür. Baba tutumu otoriter olan çocukların baba güven düzeyi baba tutumu demokratik ve hoşgörülü olan çocuklardan anlamlı derecede daha düşüktür. Baba tutumu demokratik olan çocukların baba güven düzeyi (21,38±3,70) iken hoşgörülü olanların (21,65±5,66), otoriter olanların (16,44±5,08) ve ihmalkar olanların ise (15,62±5,93) dir.

Baba tutumu ihmalkar olan çocukların baba iletişim düzeyi baba tutumu demokratik ve hoşgörülü olan çocuklardan anlamlı derecede daha düşüktür. Baba tutumu demokratik olan çocukların baba iletişim düzeyi (20,98±4,01) iken hoşgörülü olanların (20,71±5,6), otoriter olanların (17,56±4,16) ve ihmalkar olanların ise (17,32±5,07) dir.

Tablo 3’de suça sürüklenen çocuklar ve suça sürüklenmeyen çocukların algıladıkları anne tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmaktadır.

Buna göre anne tutumu demokratik ve hoşgörülü olan çocuklarda suça sürüklenenlerin oranı anne tutumu ihmalkar olanlardan anlamlı derecede daha fazladır. Anne tutumu demokratik olanlarda suça bulaşanların oranı %63,2 iken hoşgörülülerde %58,3, otoriterlerde %45,7 ve ihmalkarlarda ise %28,3'tür.

Tablo 4'de suça sürüklenen çocuklar ve suça sürüklenmeyen çocukların algıladıkları baba tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmaktadır.

Buna göre baba tutumu demokratik olan çocuklarda suça sürüklenenlerin oranı baba tutumu ihmalkar olanlardan anlamlı derecede daha fazladır. Baba tutumu demokratik olanlarda suça bulaşanların oranı %69,1 iken hoşgörülülerde %45,9, otoriterlerde %47,4 ve ihmalkarlarda ise %30,3'tür.

Tablo 5'de suça sürüklenen çocuklar ve sürüklenmeyen çocuklar arasında bağlanma stiline alt boyutlarından anne güven bakımından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır.

Buna göre suça sürüklenen çocukların anne güven düzeyleri suça sürüklenmeyen çocuklardan anlamlı derecede daha fazladır. Suça sürüklenmiş çocukların anne güven düzeyi (21,32±4,98) iken suça suça sürüklenmemiş çocukların ise (18,16±5,51) dir. Gruplara ait puan ortalamalarına bakıldığında benzer düzeyde olmadığı görülmektedir.

Tablo 6'da suça sürüklenen çocuklar ve sürüklenmeyen çocuklar arasında bağlanma stiline alt boyutlarından baba iletişim bakımından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır.

Buna göre suça sürüklenen çocukların baba iletişim düzeyleri suça sürüklenmeyen çocuklardan anlamlı derecede daha fazladır. Suça sürüklenmiş çocukların baba iletişim düzeyi (19,61±4,78) iken suça suça sürüklenmemiş çocukların ise (16,29±6,01) dir. Gruplara ait puan ortalamalarına bakıldığında benzer düzeyde olmadığı görülmektedir.

Anne baba tutumlarıyla ve bebeklik döneminde kurulacak güvenli bağlanma ile ilgili ebeveynleri bilgilendirmeye yönelik aile eğitimleri düzenlenmelidir.

Çocukların ebeveynlerine güvenli bağlanmaya sahip olmaları için aile içerisinde ebeveynlerle ve diğer bireylerle sağlıklı bir ilişkinin kurulması sağlanmalı, ebeveynler çocuklarına karşı daha duyarlı, çocuklarının duygu ve düşüncelerini paylaşan, demokratik, güven verici ve eşitlikçi bir tutum sergilemelidir.

Çocuk suçluluğunu önlemek ve kontrol altına almak için, okul rehberlik servislerince ebeveynlere yönelik suçluluğun nedenleri ile ilgili eğitimler verilmelidir.

Aile ilişkilerini ve ailedeki kişiler arasındaki iletişimi arttırmak için aile iletişim becerileri kazandırmaya yönelik seminerler düzenlenmelidir.

Suçta sürüklenen çocukların ebeveyn tutumlarını ve bağlanma stillerini inceleyen çalışmaların ulusal literatürümüzde sayıca az olduğu göze çarpmaktadır. Yapılacak araştırmalarda suça sürüklenen çocuklara yer verilmesi alan yazınına katkı sağlayabilir.

Bu çalışmada suça sürüklenen çocukların ve suça sürüklenmeyen çocukların cinsiyet ayrımı yapmadan ebeveyn tutumları ve bağlanma stilleri incelenmeye çalışılmıştır. Sadece erkek ya da sadece kız gruplarına yönelik araştırma yapılarak cinsiyet farklılıklarının araştırma sonuçlarını değiştirip değiştirmediğine bakılması yararlı olabilir.

Farklı sosyo-kültürel yapıda yetişmiş suça sürüklenen çocuklardan örneklem grubu seçilerek, ebeveyn tutumları ve bağlanma stilleri incelenerek, sonuçların farklılığı tartışılabilir.

KAYNAKÇA

- Akduman, G. G., Akduman, B., & Cantürk, G. (2007). Ergen suçluluğunda bazı kişisel ve ailesel özelliklerin incelenmesi. *Türk Pediatri Arşivi*, 42, 156- 161.
- Akın, A. (2009). *Algılanan anne- baba tutumlarının öğrencilerin sosyal bilgiler dersindeki akademik başarıları üzerine etkisi (Bursa ili örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Algan, A. G. & Şendil, G. (2013). Okul öncesi çocuklar ve ebeveynlerinin bağlanma güvenlikleri ile çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişkiler. *Psikoloji Çalışmaları Dergisi*, 33(1), 55-68.
- Balcı, G.P. (2011). *Madde kullanım bozukluğu olan ergenlerde çocukluk çağı travmalarının bağlanma ile ilişkisi*. Tıpta Uzmanlık Tezi, Sağlık Bakanlığı Bakırköy Prof Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi 11. Psikiyatri Birimi, İstanbul.
- Balcı, H. (2011). *Çocuk suçluluğu ve toplumsal nedenleri*. Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- Baltacı, A. (2011). *Çocuk Suçluluğu*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Beijing Kuralları m. 2 (1985). http://cocukhaklari.barobirlik.org.tr/dokuman/mevzuat_uakararlar/cocukadaletsistemininuygulanmasi.pdf adresinden erişilmiştir.
- Bolattekin, A. (2014). *Anne-babanın bağlanma stilleri, anne-baba tutumları ve çocuklarındaki davranış problemleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bowlby, J. (1999). *Attachment and lose: Vol. 2. separation: Anxiety and anger*. New York: Basic.
- Büyüköztürk, Ş., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş., Demirel, F., & Kılıç, E. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem.
- Çocuk Koruma Kanunu (2005). <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5395.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Demirli, A. (2013). *Algılanan ana baba tutumları, bağlanma boyutları, yalnızlık ve umudun yapısal ilişkileri*. Doktora Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Dirim, A. (2003). *Çocuk ruh sağlığı*. İstanbul: Esin.
- Doğan, N. (1990). Çocuk suçluluğu ve çocuk mahkemeleri. *Adalet Dergisi* 81(1).
- Erdoğan, M. Y. (2005). Suça yönlendirilen ve yönlendirilmeyen çocukların aile ilişkileri ile saldırganlık davtanışlarının karşılaştırılması. *Çocuk ve Ruh Sağlığı Dergisi*, 12(3).
- Ersin, B. (2010). *Lise öğrencilerinin suç eğilimleri ile anne-baba tutumları arasındaki ilişki (Beyoğlu ilçesi örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Günaydın, G., Selçuk, E., Sümer, N., & Uysal, A. (2005). Ebeveyn Ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Kısa Formu'nun psikometrik açıdan değerlendirilmesi. *Türk Psikologlar Derneği Psikoloji Yazıları*, 8(16), 13-23.

- Haapasalo, J. & Pokelo, E. (1999). Child rearing and child abuse antecedents of criminality. *Agression and Violent Behavior*, 4(1), 107-127.
- Işık, G. (2003). *Çocuk suçluluğunda ailenin etkileri: Elazığ İslahevi örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- İçli, T. (2004). *Türkiye’de suçlular, sosyal kültürel ve ekonomik özellikleri*. Ankara: Bizim Büro.
- Kesebir, S., Kavzoğlu, S. Ö., & Üstündağ, M. F. (2011). Bağlanma ve Psikopatoloji. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3(2), 321-342.
- McCord, J. (1991). Family relationship, juvenile delinquency and adult criminality. *Criminology*, 29, 398- 417.
- Pardini, D. A., Loeber, R. & Stouthamer, L. M. (2005). Developmental shifts in parent and peer influences on boys’ beliefs about delinquent behavior. *Journal of Research on Adolescence*, 15(3), 299-323.
- Sevük, H. Y. (1998). *Uluslar arası sözleşmelerdeki ilkeler açısından çocuk suçluluğu ile mücadelede kuramsal yaklaşım*. İstanbul: Beta.
- Sezer, A., Kolaç, N., & Erol, S. (2013). Bir İlköğretim okulu 4, 5 ve 6. Sınıf öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin anne-baba tutumları ve bazı değişkenler ile ilişkisi. *MÜSBED*, 3(4), 184-190.
- Sümer, N. & Güngör, D. (1999). Çocuk yetiştirme stillerinin bağlanma stilleri, benlik değerlendirmeleri, ve yakın ilişkiler üzerindeki etkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14, 35- 58.
- Tanış, Z. (2014). *Yetişkinlerde bağlanma stilleri ve öfke tarzları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Tunceroğlu, Z. (2015). *Suçta sürüklenen çocuklarda mükerrerliğin irdelenmesi*. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul.
- Türk Dil Kurumu. (2011). *Türkçe sözlük*. Ankara: TDK.
- Türktan, Ş. (2004). *İstanbul ili 6. sınıf öğrencilerinin aileye bağlanma düzeyleri ile algılanan özgüvenleri ve okul başarıları arasındaki ilişkiler*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Uluğtekin, S. (2005). *Çocuk adalet sisteminde sosyal inceleme raporu*. Ankara: Dostlar Dayanışma Derneği Ankara Şubesi Yay.
- Ward, P. (2010). *Children in the 1800’s*. Boston: Beacon.